

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور

۱۲. بخش آب

مقدمه

بخش آب به دلیل اهمیت و گستردگی در لوایح و قوانین بودجه سالیانه دارای دو فصل جداگانه تحت عناوین «فصل منابع آب» و «فصل آب و فاضلاب» می باشد. این بخش در لوایح و قوانین بودجه سالیانه معمولاً دارای اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بالایی بوده و اعتبار مذکور به طیف وسیعی از طرح‌های این بخش اختصاص می‌یابد. حجم بالای سرمایه مورد نیاز برای طرح‌های این بخش باعث شده است که تعداد طرح‌های نیمه تمام موجود در بخش آب بالا باشد و نیاز اعتباری این طرح‌ها طی چندین سال تأمین شود. وقوع کم‌آبی‌ها و خشکسالی‌های متعدد در سال‌های اخیر، یا به عبارت دیگر وجود «بحران آب» از یک طرف و همچنین کمبود اعتبارات با توجه به شرایط نامناسب اقتصادی کشور از طرف دیگر، باعث شده است که حساسیت بودجه‌ریزی برای بخش آب مضاعف گردد.

مشخصات لایحه

دوره دوم - سال دوم

شماره ثبت:

۳۴۸

شماره چاپ:

۷۶۰

تصویر بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور

در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷، اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش آب برابر با ۴۴،۱۹۶،۲۲۹ میلیون ریال (معادل ۳۵/۲ درصد کل اعتبارات تملک دارایی‌های امور اقتصادی) است و کمتر از ۶ درصد این مقدار نیز مربوط به اعتبارات هزینه‌ای بخش آب می‌باشد. همچنین در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور، اعتبار ارزی ۹۵۰ میلیون دلار از محل اعتبارات صندوق توسعه ملی (سامانه‌های نوین آبیاری، ۳۰۰ میلیون دلار، طرح‌های آبرسانی روستایی، ۳۰۰ میلیون دلار و طرح انتقال آب کشاورزی به سیستان، ۳۵۰ میلیون دلار) و برخی پتانسیل‌های اعتباری از محل اسناد خزانه اسلامی برای بخش آب لحاظ شده است. به طور کلی بودجه بخش آب در لایحه ۱۳۹۷ کل کشور حالت انقباضی دارد به طوری که اعتبارات بخش آب در این لایحه نسبت به اعتبار مصوب سال ۱۳۹۶ حدود ۴۰ درصد کاهش داشته است. کاهش مذکور برای فصل منابع آب (از امور اقتصادی) برابر با ۴۰/۴ درصد و برای فصل آب و فاضلاب (امور مسکن، عمران شهری و روستایی) برابر با ۳۹/۶ درصد بوده است.

تاریخ چاپ:

۱۳۹۶/۹/۲۱

معاونت پژوهش‌های

زیربنایی و امور

تولیدی

دفتر: مطالعات

زیربنایی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۳۱۰۱۵۶۴۰-۱

اظهار نظر کارشناسی

با نگاهی به برنامه‌های مختلف بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ و همچنین موارد ذکر شده در ماده واحده، به راحتی می‌توان استنباط کرد که تفکر غالب در تدوین بودجه بخش آب، تفکری سازه‌ای بوده و از این منظر تفاوت عمده‌ای با لوایح بودجه سال‌های پیشین ندارد. می‌توان گفت که تنها اعتبارات با منابع مطمئن در لایحه بودجه ۱۳۹۷، اعتبارات تأمین شده از محل صندوق توسعه ملی هستند که طی بندهای «و» و «ز» تبصره «۴» ماده واحده به طرح‌های آبیاری نوین، آبرسانی روستایی و طرح انتقال آب کشاورزی سیستان اختصاص می‌یابد.

در مورد «طرح‌های آبیاری تحت فشار، کم‌فشار و سامانه‌های نوین آبیاری» باید عنوان کرد که هدف نهایی این طرح‌ها قاعداً باید کاهش میزان آب مصرفی موجود بخش کشاورزی در مقیاس کلان (مقیاس حوضه آبریز) باشد، نه تخصیص‌های جدید آب برای کشاورزی. از آنجایی که افزایش راندمان این‌گونه طرح‌ها در مقیاس مزرعه است و نه در مقیاس کلان (حوضه آبریز)، به‌نظر نمی‌رسد که تخصیص اعتباری فوق‌الذکر در راستای کاهش مصرف آب عمل کند.

تخصیص اعتباری به طرح‌های آبرسانی روستایی از محل صندوق توسعه ملی که در سال ۱۳۹۶ نیز به میزان 3,203,000 میلیون ریال از همین محل نیز وجود داشته است، با توجه به مشکلات موجود آب شرب روستاها مورد تأیید می‌باشد. البته باید عملکرد تخصیص اعتباری سال گذشته و پیشرفت فیزیکی طرح‌ها را نیز مورد بررسی قرار داد.

تخصیص اعتبارات به طرح انتقال آب کشاورزی به سیستان نیز با توجه به پیشرفت فیزیکی بیش از یک‌سوم طرح و اهمیت امنیتی این طرح، که طیف وسیعی از مناطق جمعیتی استان را تحت پوشش قرار می‌دهد، قابل توجه و مورد تأیید است.

باید عنوان کرد که تا زمانی که تفکر حاکم بر تدوین بودجه بخش آب، تفکری سازه‌ای باشد، نمی‌توان به رفع و تسکین بحران آب امید داشت. اگرچه در مواردی برنامه‌ها و احکام ذکر شده در لایحه بودجه با اسناد بالادستی و به‌خصوص قانون برنامه ششم توسعه انطباق دارد. اما باید گفت که این برنامه‌ها متأسفانه علاوه بر این که در مواردی متناسب با نیازهای روز بخش آب نیستند، نمی‌توان یک ارتباط منطقی بین آنها و یک برنامه بلندمدت مدون برقرار کرد. شاید اصلی‌ترین دلیل این موضوع عدم وجود یک برنامه بلندمدت و مورد قبول همه بخش‌ها در مورد آب (سند جامع آب) باشد. به‌عنوان مثال مواد برنامه ششم توسعه در بخش آب عمدتاً با برنامه‌های توسعه پیشین تفاوت ماهوی چندانی نداشته و حتی درباره موارد و نیازهای بسیاری، این برنامه نسخه قابل توجهی را ارائه نمی‌کند. این امر در حالی است که قویاً انتظار می‌رود قوانین برنامه توسعه جدید علاوه بر پوشش دادن خلأهای برنامه‌های توسعه پیشین، نسخه‌های جدی‌تری را برای چالش بحران آب مطرح کنند. متأسفانه چنین روندی در قوانین برنامه توسعه در بخش آب مشاهده نمی‌شود. به‌عنوان مثال از طرفی در قانون برنامه ششم توسعه، جبران بیلان منفی منابع آب زیرزمینی مطرح شده است و از طرفی دیگر تخصیص‌های اعتباری جدید برای مصارف جدید کشاورزی در لایحه بودجه لحاظ شده که این امر تناقض است. با این حال به‌نظر می‌رسد که حتی با انطباق کامل لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور با قانون برنامه ششم توسعه در بخش آب، این لایحه در رفع و تسکین بحران آب اثر چندانی نداشته باشد.

پیشنهادها

پیشنهاد اول - اعتبار مربوط به طرح‌های آبیاری تحت فشار، کم‌فشار و سامانه‌های نوین آبیاری به مبلغ ۳۰۰ میلیون دلار از محل صندوق توسعه ملی (بند «و» تبصره «۴» ماده واحده) به برنامه‌های اولویت‌دار طرح تعادل بخشی منابع آب زیرزمینی اختصاص یابد.

پیشنهاد دوم - تخصیص اعتبار از منابع مطمئن با اولویت برنامه‌هایی صورت گیرد که در جهت رفع بحران آب در کشور عمل می‌کنند.

پیشنهاد سوم - اعتبارات لازم برای مهار آب‌های مرزی در حوضه‌های مرزی و مشترک و همچنین استمرار و افزایش حقایق ایران از رودخانه‌های مرزی با اولویت رودخانه هیرمند، با توجه به تخصیص و عملکرد سال قبل، در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ نیز مدنظر قرار گیرد.

پیشنهاد چهارم - طراحی و اجرای الگوی کشت و ارتقای بهره‌وری آب با مشوق‌های مناسب (موضوع بند «ت» ماده (۳۵) برنامه ششم توسعه)، با تضمین مشوق‌ها و پیش‌نیازهای لازم در لایحه مدنظر قرار گیرد.